Matvælastofnun

Eftirlitshandbók – leiðbeiningar

Hross

Apríl 2025



Efnisyfirlit

1. Inngangur....4
1.1. Lagagrunnur....5
1.2. Verklag....5
1.3. Framkvæmd skoðunar....6
1.3.1. Undirbúningur og skipulag skoðunar....6
1.3.2. Verklag við synjun aðgangs að starfsstöðinni....6
1.3.3. Viðbrögð við óásættanlegri hegðun eftirlitsþega við eftirlitsaðila....7
1.3.4. Framkvæmd skoðunar....8
1.3.5. Myndatökur....8
1.3.6. Skoðunarskýrsla....8
1.3.7. Næsta skoðun- frestur til úrbóta....9
1.3.8. Grunur um refsivert brot....9
1.3.9. Samantekt....10
1.3.10. Gjaldtaka....10
1.3.11. Viðhalds- og úrbótaáætlanir....10
1.4. Mat á athugasemdum og eftirfylgni....11
1.4.1. Mat á athugasemdum og skoðunaratriði....11
1.4.2. Eftirfylgni – þvingunaraðgerðir....11
II. Þáttur - Fóður....16
1. Inngangur....16
1.1. Lagagrunnur....16
1.2. Mat á athugasemdum við skoðunaratriði....16
4. Byggingar og búnaður....17
4.22. Meindýr / smitvarnir....17
4.22.1. Meindýr / smitvarnir....17
4.23. Þrif....17
4.23.1. Verklag þrifa....17
4.26. Aukaafurðir úr dýrum, úrgangur og/eða mengandi efni....17
4.26.1. Verklag við aukaafurðir úr dýrum (ABP), úrgang og/eða mengandi efni....17
5. Vörumeðferð....18
5.24. Umbúðir og beit....18
5.24.1. Verklag við umbúðir og beit....18
5.24.2. Aðskilnaður í geymslu og meðferð fóðurs....18
5.24.3. Skráningar á notkun plöntuvarnarefna og sæfiefna....18
5.24.4. Skráningar á notkun sáðvöru....18
6. Framleiðslustjórnun....19
6.21.Móttaka....19
6.21.1. Skráningar við móttöku....19
III. Þáttur - Hollustuhættir....20
1. Inngangur....20
1.1. Lagagrunnur....20
1.3. Mat á athugasemdum við skoðunaratriði....20
4. Byggingar og búnaður....21
4.32 Umhverfi....21
4.32.1 Umhverfi útihúsa....21

5. Vörumeðferð 21
5.33.1. Sjúkdóma- og lyfjaskráning 21
7. Neytendavernd 22
7.31. Rekjanleiki 22
7.31.1. Merking gripa 22
7.31.2. Hjarðbók 22
7.31.3. Úrbætur 22
IV. Þáttur - Dýravelferð 23
1. Inngangur 23
1.1. Lagagrunnur 23
5.45. Mat á athugasemdum viðskoðunaratriði 23
8. Dýrasjúkdómar 24
8.45. Smitvarnir 24
8.45.2. Smitgá á býli 24
8.45.3. Dýrahræ 24
9. Dýravelferð 24
9.42. Byggingar 24
9.42.1. Slysahætta í hesthúsi 24
9.42.2. Hönnun á rými - Geymsla á fóðurbæti/hættulegum efnum 24
9.42.3. Samskipti hrossa 24
9.43. Búnaður 24
9.43.1. Lýsing 24
9.43.2. Loftgæði og loftræsting 25
9.43.3. Neyðarrýming 25
9.44. Aðbúnaður, umhirða og meðferð 25
9.44.1. Brynning 25
9.44.2. Hreyfigeta 25
9.44.3. Eftirlit með hrossum á húsi 25
9.44.4. Hreinleiki hrossa 25
9.44.5. Hófhirða 25
9.44.6. Stíur – rými 25
9.44.7. Útivist 26
9.44.8. Hljóðmengun 26
9.44.9. Holdafar 26
9.44.10. Húð og hárafar – innri og ytri óværa 26
9.44.11. Undirlag 27
9.44.12. Gerði – rými – þrif - undirlag 27
9.45. Útigangur 27
9.45.1. Skjól 27
9.45.2. Umhverfi – gjafasvæði/slysahætta 27
9.45.3. Eftirlit með hrossum á útigangi 27
9.45.4. Fóðrun/beit og brynning 27
9.45.5. Hófhirða 28
9.45.6. Holdafar 28
9.45.7. Húð og hárafar – innri óværa 28
9.45.8. Aðstaða til ytra eftirlits 28
9.45.9. Hópaskipting hrossa 28
9.46. Notkun 28
Tæknivæddar þjálfunarstöðvar 28

9.46.1. Aukið hreinlæti 28
9.46.2. Sérfræðiþekking 28
9.46.3. Aukið eftirlit 29
9.46.4. Skráning dagbókar 29
Hestaleigur og reiðskólar 29
9.46.5. Skráning dagbókar 29
9.46.6. Önnur eftirlitsatriði 30
9.80. Úrbætur 30
9.80.1. Úrbætur 30

1. Inngangur

Eftirlitshandbók þessi er ætluð starfsmönnum Matvælastofnunar sem starfa við eftirlit hjá aðilum í frumframleiðslu sem halda dýr, framleiða matvæli úr dýraafurðum og fóður og eru undir eftirliti Matvælastofnunar skv. lögum nr. 55/2013 um dýravelferð, nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, um matvæli nr. 93/1995 og nr. 22/1994 um fóður. Eftirlitsaðilum ber að framfylgja lögum og skulu annast opinbert eftirlit í samræmi við skjalfestar verklagsreglur sem í eru fyrirmæli til starfsfólks sem sinnir opinberu eftirliti.

Tilgangur bókarinnar er að veita starfsfólki sem starfar við eftirlit með frumframleiðslu leiðbeiningar um hvernig skuli skipuleggja og framkvæma úttektir og samræmt eftirlit.

Leiðbeiningar þessar koma ekki í stað ákvæða í lögum og reglugerðum.

Eftirlitshandbókinni er skipt í inngang og þrjá efnisþætti:

- II. þáttur fjallar um eftirlit með fóðri á búum
- III. þáttur fjallar um eftirlit með hollustuháttum á búum
- IV. þáttur fjallar um eftirlit með dýravelferð á búum

Breytingar frá síðustu útgáfu

2025

- Texti um gjaldtöku uppfærður í samræmi við breytingu á gjaldskrá.

2023

- Texti varðandi gjaldtöku uppfærður.
- Heiti breytt úr skoðunarhandbók í eftirlitshandbók.
- Titli skoðunarmanns breytt í eftirlitsmann.
- Myndir um ferli frávika uppfærðar.

2021

Helstu breytingar á 1. kafla eftirlitshandbókarinnar og tengdu verklagi

- Kafli 1.2 Verklag. Breyting á tilvísun í verklag um beitingu þvingana og refsinga.
- Nýr kafli 1.3.8 um grun um refsivert brot og viðbrögð við því. Texta var einnig bætt við VLY-002 með tilvísun í EBL-009 (mantra) og eftirlitshandbók. Texti var áður í VLY-045.
- Texta við myndir um viðbrögð við frávikum og alvarlegum frávikum í kafla 1.4.2 Eftirfylgni – þvingunaraðgerðir var breytt þannig að eftirlitsmaður skal ráðfæra sig við sérgreinadýralækni þegar um er að ræða alvarlegt frávik í annað sinn og ákvörðunar- og aðgerðateymi var skrifað inn í stað ´lögfræðings Samhæfingar´ áður.
- Samráð við sérgreinadýralækni var einnig skrifað inní 4. tl. VLY-002.
- Texta möntru var breytt til að gera hann einfaldari í meðförum og munnlegum flutningi. Einnig var bætt við texta um mikilvægi möntrunnar eftir mismunandi aðstæðum þegar upp kemur grunur um refsivert brot. Málum getur verið þannig háttað að það mun ekki hafa áhrif á framgang máls þó að mantran liggi ekki fyrir. Sjá kafla 1.3.8.

- Í kafla 1.3.5 um myndatökur var gerð skýrari krafa um að ávallt skuli taka myndir þegar um „Alvarlegt frávik“ er að ræða og ef aðstæður leyfa.
- Eftirfarandi texti er nú í kafla 1.3.6 í öllum eftirlitshandbókum:
    - Vakni grunur eftirlitsmanna í eftirliti um óviðunandi aðstæður sem eru utan starfssviðs MAST en ættu erindi til annarra yfirvalda, ætti að tilkynna það sem fyrst og tryggja að slíkar tilkynningar berist réttum aðilum. Sem dæmi um slíkar aðstæður eru félagsleg vandamál, barnaverndarmál, mansal, umhverfisvandamál (mengun) eða ófullnægjandi brunavarnir.
    - Einni málsgrein hefur verið bætt við með tilvísun í leiðbeiningar um orðalag í skýrslum að því er varðar persónuvernd.
- Nýjum kafla 1.3.3 um viðbrögð MAST við óásættanlegri hegðun af hálfu eftirlitsaðila var bætt við í nóvember 2020. Númer annarra undirkafla breyttust í samræmi við það.

Efnislegar leiðréttingar og breytingar fólust m.a. í tilvísun í löggjöf, samræmingu við skoðunaratriði í Ísleyfi, úreltur texti leiðréttur og einstaka málsgreinum bætt við.

1.1. Lagagrunnur

Sjá undir hverjum þætti.

1.2. Verklag

Gæðakerfi Matvælastofnunar byggir á verklagsreglum, vinnulýsingum og leiðbeiningum ásamt eyðublöðum og gátlistum. Eftirlitshandbækur eru leiðbeiningaskjöl í gæðahandbók Matvælastofnunar. Þessi handbók er leiðbeiningaskjal með auðkennið LBE-132 Hross – eftirlitshandbók. Hún er til stuðnings vinnulýsingu VLY-002 Eftirlit; sláturhús, vinnsla matvæla og fóðurs sem tilheyrir verklagsreglu VRF-021 Eftirlit. Beiting þvingunar- og refsiaðgerða vegna frávika í frumframleiðslu og gruns um brot á velferð dýra fer eftir verklagsreglu VRF-037.

Við skoðanir er stuðst við gátlista fyrir viðkomandi dýrategund. Niðurstöður skoðunar eru færðar í eftirlitsgagnagrunninn ÍsLeyf.

II. þáttur Fóður og III. þáttur Hollustuhættir eru í megindráttum byggðir upp á fimm köflum.

1. Inngangur
4. Byggingar, búnaður og umhverfi
5. Vörumeðferð, s.s umhirða gripa og geymsla á fóðri
6. Framleiðslustjórnun
7. Neytendavernd

Kaflar 4-7 lýsa kröfum sem gerðar eru til þess efnis sem kaflinn fjallar um og hvernig eftirliti er háttað. Hverjum kafla er skipt upp í mismunandi marga undirkafla, sem hver um sig samanstendur af nokkrum skoðunaratriðum.

IV. þáttur Dýravelferð (aðbúnaður og velferð dýra, smitvarnir) er byggður upp á þremur köflum, en þar er sama fyrirkomulag varðandi kaflaheiti og undirkafla eins og útskýrt er hér að ofan. Kaflarnir í IV. þætti heita

4. Byggingar og búnaður
8. Dýrasjúkdómar
9. Velferð (Aðbúnaður, umhirða og velferð dýra)

1.3. Framkvæmd skoðunar

Tilefni skoðana getur verið mismunandi, s.s.

- Reglubundin skoðun
- Eftirfylgniskoðun
- Ábending/kvörtun
- Sýnataka
- Umbeðin
- Annað

1.3.1. Undirbúningur og skipulag skoðunar

Að jafnaði gildir sú regla að framkvæma skoðun án þess að gera boð á undan sér, þó getur verið nauðsynlegt að hafa samband við umráðamann/rekstraraðila áður en mætt er á staðinn til að tryggja viðveru hans eða fulltrúa. Ef umráðamaður eða fulltrúi hans er ekki viðstaddur skal óskað eftir leyfi hans til að framkvæma skoðunina. Í skoðunarskýrslu skal þess getið hverjir voru viðstaddir við skoðun.

Áður en farið er í eftirlit skal athuga eftirfarandi atriði:

- Niðurstöður úr síðustu skoðun
- Upplýsingar úr gagnagrunninum World Fengur (fjöldi dýra á búinu/starfsstöð)

Eftirfarandi þarf að hafa meðferðis:

- Skilríki frá Matvælastofnun
- Hrossahald – gátlistar, GAT-046 og GAT-056 (með mati á frávikum)
- Tæki s.s. hitamæli, rakamæli, ljósmæli, gasmæli, vasaljós og málband/lasermæli
- Sýnatökuútbúnað ef um sýnatökur er að ræða
- Hrein hlífðarföt (hlífðargalli og stígvél). Æskilegt að nota einnota skóhlífar að auki og að hafa einnota hlífðarföt til vara
- Spjaldtölva þar sem það á við
- Myndavél

Fagleg nálgun:

- Eftirlitsmaður kynnir sig og lýsir tilgangi og fyrirkomulagi skoðunar fyrir umráðamanni/rekstraraðila
- Umráðamaður/rekstraraðili er upplýstur um að heimild sé fyrir myndatökum við skoðun
- Sé vitað um eða grunur er um smitsjúkdóm á býlinu skal gera sérstakar varúðarráðstafanir
- Bíll skal vera hreinn, bæði að utan og innan
- Séu fleiri með í för við skoðun, skulu þeir kynntir umráðamanni/rekstraraðila
- Eftirlitsmaður má ekki hafa gæludýr með við skoðun
- Stígvél skulu þvegin áður en farið er úr gripahúsinu, ef ekki er notast við einnota hlífðarföt

1.3.2. Verklag við synjun aðgangs að starfsstöðinni

Samkvæmt matvælalögum er matvælafyrirtækjum skylt að veita óhindraðan aðgang til eftirlits á þeim stöðum þar sem framleiðsla eða dreifing matvæla á sér stað (1. mgr. 24.gr. matvælalaga). Enn fremur

kemur fram að opinberum eftirlitsaðila skuli heimill aðgangur til skoðunar og eftirlits, þar á meðal töku sýna og myndatöku, að öllum þeim stöðum sem lög þessi og stjórnvaldsreglur ná yfir og er heimilt að leita aðstoðar lögreglu ef með þarf (1. mgr. 30.gr.b sömu laga). Ekki er krafist dómsúrskurðar. Eftirlitsmaður sem er synjað um aðgang að matvælafyrirtæki vinnur skv. vinnulýsingu VLY-051.

Skv. 34.gr. laga um velferð dýra kemur fram að MAST sé heimilt að fara í eftirlitsheimsóknir á hvern þann stað sem dýr eru haldin til að kanna aðstæður og aðbúnað þeirra og við beitingu þvingunarúrræða. Ekki er heimilt að fara í þessum tilgangi m.a. í útihús án samþykkis eiganda nema að fengnum dómsúrskurði. Ef grunur er um alvarlegt brot er heimilt að leita aðstoðar lögreglu til að fara inn í útihús án dómsúrskurðar ef brýn hætta er talin á að bið eftir úrskurði valdi dýrum sem í hlut eiga skaða.

1.3.3. Viðbrögð við óásættanlegri hegðun eftirlitsþega við eftirlitsaðila

Þegar upp koma tilvik um óásættanlega hegðun eftirlitsþega/viðskiptavina mun Matvælastofnun bregðast við með hliðsjón af mati á aðstæðum og þeirri hegðun sem um ræðir. Viðbrögð geta verið allt frá munnlegri athugasemd við eftirlit allt til þess að yfirstandandi eftirlitsskoðun sé stöðvuð. Starfsfólki Matvælastofnunar er heimilt að rjúfa samskipti (s.s símtöl eða fundi) þar sem það verður fyrir óásættanlegri eða óviðeigandi framkomu.

Að meginreglu er brugðist við óásættanlegri hegðun með því að leitað er lausna á staðnum við framkvæmd eftirlits.

Þegar aðstæður eru orðnar slíkar við eftirlit að starfsmaður Matvælastofnunar er knúinn til að hafa orð á hegðun fulltrúa eftirlitsþega og beiðast vinnufriðar, mun slíkt atriði ávallt verða skráð í eftirlitsskýrslu. Yfirmaður viðkomandi eftirlitsmanns mun meta hvort ástæða er til að hnykkja á því við eftirlitsþega að til þess sé ætlast að vinnufriður sé tryggður við eftirlitsskoðun.

Dæmi um óæskilega hegðun sem unnt er að bregðast við með óformlegri hætti eru t.d.:

- Móðganir og útúrsnúningar
- Öskur og háreysti
- Gera eftirlitsmann að andlagi gríns
- Dreifa rógburði
- Hæða eftirlitsmann, hvort sem í samtali eða vitna viðurvist
- Eftirlitsaðili sé einangraður og hundsaður á starfsstöð
- Óeðlileg líkamstjáning, til þess fallin að ógna, gera lítið úr eða hæða eftirlitsmann

Þau atriði sem hér voru talin upp, og atriði sem teljast sambærileg, geta leitt til:

- Kröfu um fund yfirmanns skoðunaraðila með fulltrúa starfsstöðvar þar sem gerð verður krafa um að til aðgerða verði gripið svo eftirlit fari ótruflað fram.
- Að eftirlitsskoðun verði framkvæmd af tveimur skoðunaraðilum í stað eins. Sá umframkostnaður sem af hlýst greiðist af eftirlitsþega.

Í undantekningatilvikum getur Matvælastofnun gripið til þess ráðs, tímabundið, að láta nýjan skoðunaraðila framkvæma eftirlit. Þetta getur átt við í þeim tilfellum þar sem atburðarrás er óljós og málið í rannsókn. Að meginreglu mun eftirlitsaðili snúa aftur til eftirlits á starfsstöð um leið og staðreyndir máls eru kunnar.

Verulega óásættanleg hegðun

Dæmi um verulega óæskilega hegðun eru t.d.:

- Líkamsárás
- Niðurlægjandi framkoma á grundvelli kynferðis
- Niðurlægjandi framkoma á grundvelli kynvitundar
- Niðurlægjandi framkoma á grundvelli kynhneigðar
- Niðurlægjandi framkoma á grundvelli menningarlegs uppruna

- Niðurlægjandi framkoma á grundvelli kynþáttar
- Ógnun og/eða hótun um beitingu ofbeldis
- Ógnun eða hótun um félagslegar afleiðingar
- Endurtekin óásættanleg hegðun. (sbr. kafla þar að lútandi)

Í ákveðnum tilfellum getur það verið mat Matvælastofnunar að óforsvaranlegt sé að halda áfram eftirliti við óbreyttar aðstæður. Í einhverjum tilvikum getur það þýtt að stöðva þurfi starfsemi tímabundið. Í öðrum tilfellum getur það þýtt að eftirlitsskýrsla er kláruð á grundvelli þeirra gagna sem fram hafa komið. Þegar svo háttar til er eftirlitsmanni skylt að skrá þau atriði sem ekki var hægt að hafa eftirlit með sem „frávik“. Framhald eftirlits mun þá fara fram á grundvelli verklagsreglna Matvælastofnunar þegar upp koma frávik.

Það er stefna Matvælastofnunar að allt ofbeldi og hótanir um ofbeldi í garðs starfsmanna stofnunarinnar er kært til lögreglu. Er það til viðbótar öðrum aðgerðum sem stofnunin kann að grípa til til að vernda starfsfólk sitt og tryggja því boðlegt starfsumhverfi.

Sjá einnig kafla 3.7 í starfsmannahandbók MAST (S:/Starfsmannahandbók). Lögfræðingar Samhæfingar og þjónustu sjá um kæruferlið.

1.3.4. Framkvæmd skoðunar

- Dagsetning skoðunar skal skráð
- Farið yfir grunnupplýsingar um eftirlitsstaðinn í ÍsLeyfi, s.s.kennitölu og nafn umráðamanns/rekstraraðila, símanúmer, netfang o.fl.
- Skýringar á frávikum skal skrá við viðeigandi skoðunaratriði. Skrá skal hvað er athugavert en ekki tillögur að lausnum
- Forðist deilur, reynið frekar að upplýsa um tilgang
- Við ógnandi framkomu umráðamanns/rekstraraðila ber að hætta skoðun, skrá þá niðurstöðu og ráðfæra sig við næsta yfirmann
- Að lokinni skoðun fer eftirlitsmaður yfir framkomin frávik með umráðamanni/rekstraraðila. Skýringar hans, ef einhverjar eru, skulu skráðar
- Eftirlitsmaður upplýsir um atriði eins og afhendingu skýrslu, tímamörk á úrbótum frávika o.fl.

1.3.5. Myndatökur

Myndir geta verið gagnlegar og veita oft betri upplýsingar en texti. Hægt er að setja myndir inn á hvert skoðunaratriði sem stuðning við lýsingu á athugasemd. Þar sem skoðun á býli með fjölbreytta starfsemi getur verið yfirgripsmikil er gott að nota myndir til minnis við skrif á skýrslu. Heimilt er skv. 1. mgr. 34.gr. laga um velferð dýra og 30. gr. laga um matvæli að taka myndir á vettvangi. Æskilegt er að taka myndir þegar um „Alvarlegt frávik“ er að ræða. Einnig er hægt að nota myndir sem sönnun þess að athugasemdum hafi verið sinnt og úrbótum lokið.

1.3.6. Skoðunarskýrsla

Þegar skýrslan hefur verið yfirfarin í ÍsLeyfi er hún send til umráðamanns/rekstraraðila í tölvupósti. Skýrslan skal að öllu jöfnu vera send sjö virkum dögum eftir að skoðun fór fram. Þegar umráðamaður/rekstraraðili opnar skýrsluna er staðfesting skráð í ÍsLeyf. Ef skýrslan er ekki opnuð eða ef umráðamaður/rekstraraðili er ekki skráður með netfang er skýrslan prentuð út og send viðkomandi í pósti. Eftirlitsmaður sem skráir og sendir skýrslu er ábyrgur fyrir framkvæmdinni sem kemur fram hér að ofan.

Ef eftirlitsheimsókn og/eða ritun skýrslu tengist ábendingu eða umsókn úr þjónustugátt er númer ábendingar/málsnúmer umsóknar skráð í reitinn ´**Nánari lýsing**´ þegar skýrsla er stofnuð í Ísleyfi.

Mikilvægt er að ávallt sé vandað til orðanotkunar í skoðunarskýrslum þegar vísað er til eftirlitsþega. Álit eftirlitsaðila á aðstæðum eða persónum, annað en faglegt, á ekki erindi í skoðunarskýrslur. Leiðbeiningar MAST, LBE-155 um skráningu í kerfi stofnunarinnar með tilliti til persónuverndar, eru einnig leiðbeinandi hvað þetta varðar.

Vakni grunur eftirlitsmanna í eftirliti um óviðunandi aðstæður sem eru utan starfssviðs MAST en ættu erindi til annarra yfirvalda, ætti að tilkynna það sem fyrst og tryggja að slíkar tilkynningar berist réttum aðilum. Sem dæmi um slíkar aðstæður eru félagsleg vandamál, barnaverndarmál, mansal, umhverfisvandamál (mengun) eða ófullnægjandi brunavarnir.

1.3.7. Næsta skoðun- frestur til úrbóta

Tímasetning næstu skoðunar miðast út frá þeim skoðunaratriðum sem hafa stysta tímafrestinn til úrbóta. Áætluð tímasetning á næstu skoðun, sem getur verið reglubundin eða eftirfylgni, kemur fram á fyrstu síðu skýrslunnar og hefur umráðamaður/rekstraraðili að jafnaði þann tímafrest til úrbóta.

Mikilvægt er að ávallt sé vandað til orðanotkunar í skoðunarskýrslum þegar vísað er til eftirlitsþega. Álit eftirlitsaðila á aðstæðum eða persónum, annað en faglegt, á ekki erindi í skoðunarskýrslur. Leiðbeiningar MAST, LBE-155 um skráningu í kerfi stofnunarinnar með tilliti til persónuverndar, eru einnig leiðbeinandi hvað þetta varðar.

Sé um eftirfylgni að ræða kemur fram á skýrslu áætluð dagsetning eftirfylgniskoðunarinnar. Sé um reglubundna skoðun að ræða leitast eftirlitsmaður við að upplýsa umráðamann/rekstraraðila um áætlaða tímasetningu næstu skoðunar. Hafa ber í huga niðurstöður eftirlits og eftirlitsáætlun sem byggð er á áhættumati og grunneftirlitsþörf starfsstöðvarinnar.

1.3.8. Grunur um refsivert brot

Vakni grunur um refsivert brot á velferð dýra skal eftirlitsmaður (skm) MAST meta hvort aðstæður gefa ástæðu og tækifæri til að fara með möntruna við aðila máls (sjá neðar). Ef það er ekki unnt færist þessi skylda til HD sbr. lið 3. Skm upplýsir áað-teymi um málið eins fljótt og unnt er. Sjá einnig VLY-002.

Skm upplýsir eftirlitsþega/umráðamann á staðnum um að rökstuddur grunur sé um að viðkomandi hafi gerst sekur um lögbrot (lýst í stuttu máli í hverju það felst) og að honum sé heimilt að neita að svara frekari spurningum eða afhenda gögn og muni um brotið. Jafnframt skal koma fram að brotið getur leitt til álagningar stjórnvaldssekta af hálfu MAST eða kæru til lögreglu (mantra). Umráðamaður er jafnframt beðinn um að undirrita yfirlýsingu (EBL-009) þess efnis að hann þekki rétt sinn og hafi verið kynntir málavextir. Kjósi umráðamaður að tjá sig um málið skal það skráð sem fram kemur og mikilvægt getur talist fyrir málsmeðferð. Skm heldur einu undirrituðu eintaki, umráðamaður öðru. Afrit skm má vera mynd af útfylltu eyðublaði sem, eftir atvikum, sett er inn í málið eftir stofnun þess og/eða vistuð í ÍsLeyfi.

Eftirfarandi texti skal kynntur umráðamanni/eftirlitsþega (Mantra):

Rökstuddur grunur er um að hér hafi verið framið alvarlegt brot á velferð dýra sem varðar við lög um dýravelferð. Þér er heimilt að neita að svara frekari spurningum eða afhenda gögn og muni um brotið. Brotið getur leitt til álagningar stjórnvaldssekta af hálfu Matvælastofnunar eða kæru til lögreglu.

Skm skráir frávikið í ÍsLeyf í viðkomandi skoðunaratriði. Undir flipanum „Handbók“ nær eftirlitsmaður í viðeigandi texta til að setja undir „Athugasemdir“ í skýrslu. Málsatvikum og aðstæðum skal lýst á greinargóðan hátt, sbr. atriði sem fram koma í LBE-124. Myndir eru teknar ef við á og vitni tiltekin ef einhver eru. Skm hakar við ´senda á ÁAÐ-teymi´ í Ísleyfi. Hann stofnar einnig mál í samræmi við tl. 1 í VLY-045.

1.3.9. Samantekt

Þegar það á við eru helstu niðurstöður eftirlitsmanns teknar saman í lok skýrslugerðar og skráðar í „Aðrar athugasemdir“. Þar er t.d. tekið fram:

- Hvað vel hefur verið gert.
- Ábendingar um hvað mætti betur fara.
- Áherslur eftirlitsmanns um eftirfylgni – þvingunarúrræði, andmæli veitt á vettvangi o.s.frv.
- Nöfn annarra eftirlitsmanna Matvælastofnunar en skýrsluhöfundar.
- Leiðbeinandi umfjöllun um leyfi annarra yfirvalda t.d. heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga á hverjum stað.
  Við áberandi hnignun beitilands, sem ekki gefur af sér næga beit fyrir það búfé sem þar gengur, skal senda ábendingu til Landgræðslunnar.

Ef grunur vaknar um refsivert brot á velferð dýra skal setja þennan texta inn í skýrslu (s.k. mantra), sjá nánar kafla 1.4.2 Eftirfylgni – Þvingunaraðgerðir og EBL-009.
„Eftirlitsþegi/umráðamaður var upplýstur um að rökstuddur grunur væri um að hann hefði gerst sekur um lögbrot vegna (og nefna skoðunaratriði) og var honum leiðbeint um réttindi sín þess efnis að hann hefði rétt til að neita að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni um brotið. Þá var hann jafnframt upplýstur um að brotið gæti leitt til álagningar stjórnvaldsektar af hálfu Matvælastofnunar eða kæru til lögreglu.“

1.3.10. Gjaldtaka

Gjald er tekið fyrir þá þjónustu og þau verkefni sem Matvælastofnun eru falin í lögum og reglugerðum og heimilt er að taka gjald fyrir. Innheimt er fyrir undirbúning, eftirlit/þjónustu og frágang ásamt ferðatíma. Ekki er innheimt hærra tímagjald en 1 klst. vegna aksturs fyrir hvert eftirlit/þjónustu. Innheimt er fyrir hvern hafinn stundarfjórðung. Gjöld eru samkvæmt gildandi gjaldskrá hverju sinni. Gjaldskrá er endurskoðuð fyrir lok hvers árs.

1.3.11. Viðhalds- og úrbótaáætlanir

Athugasemdir sem eru færðar inn í viðhalds- og úrbótaáætlanir úr eigin athugunum umráðamanni/rekstraraðila, metast ekki til frávika, nema þau séu komin fram yfir áætlaðan tíma eða ef áætlunin ber með sér að ekki sé eftir henni farið varðandi viðhald og úrbætur athugasemda.

Taka skal mið af viðhalds- og úrbótaáætlun í þeim tilvikum þegar unnið er að úrbótum til lengri tíma. Athugasemd sem er þegar á úrbótaáætlun hjá umráðamanni/rekstraraðila, skal skrá á skýrslu sem „Úrbótaáætlun“ ásamt dagsetningu en ekki sem „Frávik“.

1.4. Mat á athugasemdum og eftirfylgni

Meðan á skoðun stendur skráir eftirlitsmaður allar athugasemdir hjá sér. Athugið að skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“ er ekki sú sama í þáttum II. fóður og III. Hollustuhættir og svo aftur þætti IV.Dýravelferð. Í upphafi hvers þáttar er yfirlit yfir skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“. Sjá einnig GAT-056.

1.4.1. Mat á athugasemdum og skoðunaratriði

Við skoðun hjá frumframleiðendum verða til tvær skýrslur, ein vegna fóðurs og hollustuhátta (þættir II. og III) og önnur vegna dýravelferðar (þáttur IV). Þetta skýrist af því að ekki er um sambærilega löggjöf að ræða og geta því þvingunar- og refsiúrræði verið mismunandi.

Við skoðun sérhvers skoðunaratriðis skal skrá allar athugasemdir. Mat á athugasemd sem kemur fram í hverju skoðunaratriði skal alltaf haft til viðmiðunar en er ekki tæmandi listi yfir þær aðstæður sem geta komið upp við eftirlit. Athugið að skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“ er ekki sú sama í þáttum II. fóður og III. hollustuhættir og svo aftur þætti IV. dýravelferð. Í upphafi hvers þáttar er yfirlit yfir skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“.

1.4.2. Eftirfylgni – þvingunaraðgerðir

Vinnuferli Matvælastofnunar og afleiðingar:

Í kjölfar skoðunar er vinnulag Matvælastofnunar staðlað og sett hér fram á myndrænan hátt, sjá myndir um „Frávik“ og „Alvarleg frávik“. Þegar málum er vísað til ákvörðunar- og aðgerðateymis, er unnið skv. VRF-037.

Frestir til að bæta úr atriðum vegna„Alvarlegra frávika“ eru stuttir, geta verið nokkrar klukkustundir, fáeinir dagar eða vikur og aldrei lengri en tilgreindir eru á myndinni. Að jafnaði eru hámarksfrestir nýttir þegar úrbætur eru hafnar en ekki lokið að fullu.

Matvæli og fóður

- Ef ekki verður brugðist við þeim athugasemdum sem gerðar hafa verið bendir eftirlitsmaður á að samkvæmt verklagi Matvælastofnunar verður gripi til þvingunarúrræða sbr. 30. gr. laga nr.93/1995 um matvæli.
- „Samkvæmt 20.gr. laga nr. 93/1995 um matvæli er framleiðsla og dreifing matvæla háð leyfi Matvælastofnunar. Stofnuninni er heimilt að stöðva starfsemi að hluta eða í heild ef um er að ræða starfsemi sem er rökstuddur grunur er um að matvæli séu heilsuspillandi og óhæf til neyslu eða valdi tjóni á öðrum hagsmunum, sbr. 1. mgr. 30. gr. laganna og/eða stunduð án tilskilins leyfis, sbr. 2. mgr. 30. gr. laganna“.

Dýravelferð

Matvælastofnun beitir þvingunum til að þvinga fram úrbætur og beitir stjórnvaldssektum sem refsingu fyrir framin brot, heimilt er að leggja á stjórnvaldssekt strax við fyrsta brot.

Þvinganir til að ná fram úrbótum geta verið eftirfarandi:

- Dagsektir, allt að kr. 100.000,- á dag
- Takmörkun eða stöðvun starfsemi að hluta- eða öllu leyti
- Lagt hald á tæki og tól
- Látið vinna verk á kostnað eiganda
- Vörslusvipting hluta dýra eða öll dýr

Stjórnvaldssektir eru refsing fyrir framið brot og geta verið:

- Allt að kr. 1.000.000,-, allt eftir þeim áhrifum sem brotið hefur á dýrið, fjölda dýra sem brotið er á og hversu lengi brotið hefur varað.
- Sé um hagnaðarbrot að ræða er heimilt að sekta um allt að kr. 5.000.000,-.

Matvælastofnun birtir almennar fréttir um álagningu dagsekta og ákvarðanir um stjórnvaldssektir. Stofnunin afhendir upplýsingar um dýrahald í atvinnuskyni þegar það varðar hagsmuni almennings og er ekki andstætt lögum.

Ef ekki verður brugðist við þeim athugasemdum sem gerðar hafa verið bendir eftirlitsmaður á að samkvæmt verklagi Matvælastofnunar verður gripið til þvingunarúrræða sbr. 35. gr. (stöðvun starfsemi), 36. gr. (dagsektir og úrbætur á kostnað umráðamanns) 37. gr. (vörslusvipting dýra og haldlagning) og 42. gr. (stjórnvaldssektir) laga um velferð dýra nr. 55/2013.

Samkvæmt 44. gr. laga um velferð dýra má með dómi svipta aðila heimild til að hafa dýr í sinni umsjá, versla með þau eða sýsla með þau með öðrum hætti, hafi hann gerst sekur um stórfellt eða ítrekað brot á lögum um velferð dýra eða reglugerðum settum með stoð í þeim.

Heimilt er að krefja umráðamann dýra og aðila sem er ábyrgur fyrir starfsemi sem lögin ná til um endurgreiðslu kostnaðar vegna 37.-39. gr. og 44. gr. skv. 40. gr. laga 55/2013.

Andmæli veitt á staðnum í þeim tilfellum þegar frestur sem veittur er til úrbóta er styttri en hefðbundinn 14 daga frestur.

Farið er yfir skoðunarskýrslu með umráðamanni/rekstraraðila og honum gerð grein fyrir niðurstöðum og hvaða kröfur stofnunin hyggst gera varðandi úrbætur og tímafrest. Því næst er umráðamaður/rekstraraðili upplýstur um andmælarétt sinn og honum gefinn kostur á að koma þeim á framfæri.

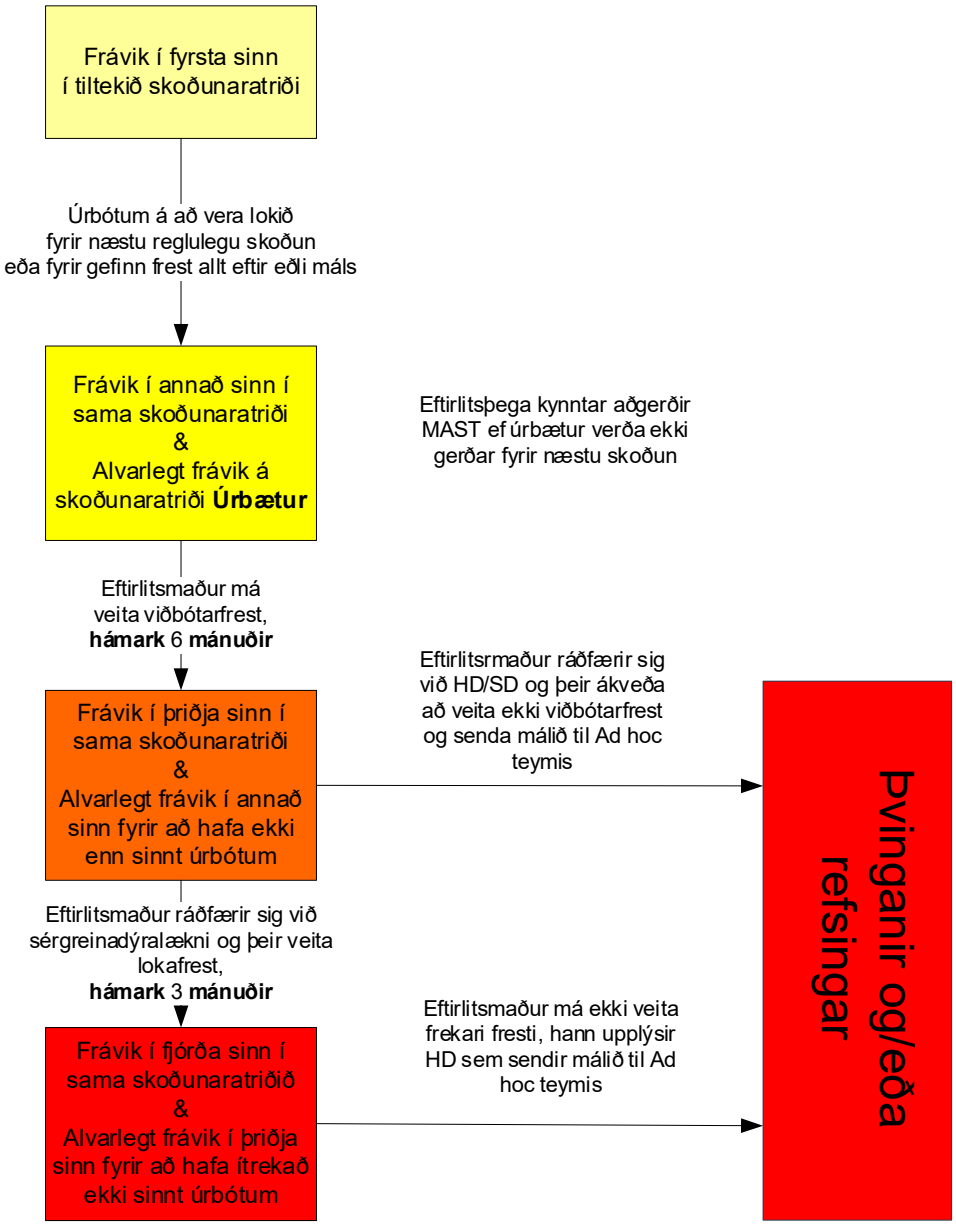
Meðalhófsreglan

Hafa verður hliðsjón af þeirri meginreglu stjórnarfarsréttarins, að stjórnvald skuli ekki fara strangar í sakir en nauðsynlegt er til að leysa það viðfangsefni, sem stjórnvaldinu er falið.

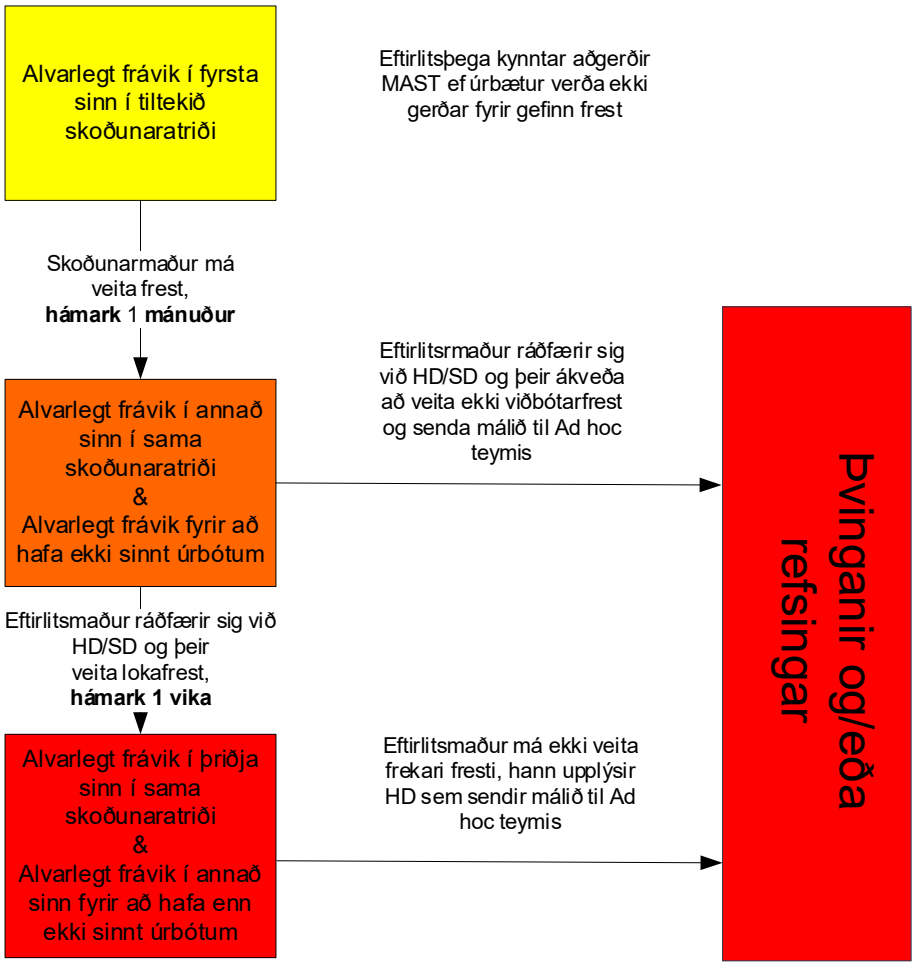
Meginsjónarmiðin að baki reglunni eru þau að stjórnvaldi sé ekki aðeins skylt að líta til þess markmiðs sem starf þess stefnir að, heldur beri því einnig að taka tillit til hagsmuna og réttinda þeirra aðila sem athafnir stjórnvalda og valdbeiting beinist að. Ber stjórnvöldum að fara ákveðinn meðalveg á milli þessara andstæðu sjónarmiða.

Þetta þýðir að áður en stjórnvald tekur ákvörðun um þvingunarúrræði verður stjórnvaldið að hafa gengið úr skugga um að markmiðum laganna verði ekki náð með öðru eða vægara móti.

Vinnulag Matvælastofnunar varðandi “Frávik” er varðar dýrahald. Á bæði við um aðbúnað dýra og matvælaframleiðslu



Vinnulag Matvælastofnunar varðandi “Alvarlegt frávik” er varðar dýrahald.
Á bæði við um aðbúnað dýra og matvælaframleiðslu



II. Þáttur - Fóður

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Lög nr.**22/1994** um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru eru lögð til grundvallar í II. þætti eftirlitshandbókarinnar.

- Reglugerð **nr.**107/2010 um gildistöku reglugerðar EB nr. 183/2005 um kröfur varðandi hollustuhætti sem varða fóður.
- Reglugerð nr. 674/2017 um gildistöku reglugerðar EB **nr. 1069/2009** um heilbrigðisreglur að því er varðar aukaafurðir úr dýrum og afleiddar afurðir sem ekki eru ætlaðar til manneldis og reglugerðar EB **nr. 142/2011** um framkvæmd reglugerðar EB nr. 1069/2009.

1.2. Mat á athugasemdum við skoðunaratriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = Lagfært á staðnum:
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem hægt er að lagfæra á meðan skoðun fer fram eða tilvikið það lítilfjörlegt að það verður augljóslega lagfært strax að lokinni skoðun.

F = Frávik:
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með óbeinum hætti getur leitt til framleiðslu óöruggra matvæla, en það eru matvæli sem eru álitin heilsuspillandi og / eða óhæf til neyslu.
Úrbætur verða metnar í næstu reglubundinni skoðun eða að loknu næsta áætlaða vinnslu- og viðgerðarstoppi. Athugasemdin leiðir að öllu jöfnu ekki til sérstakrar eftirfylgni.

A = Alvarlegt frávik:
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með beinum hætti getur leitt til framleiðslu matvæla sem eru álitin heilsuspillandi.
Úrbótum skal ljúka innan 7 virka daga,en ef athugasemdin gefur tilefni til, er gripið til þvingunarúrræða strax,samkvæmt VLY-051. Athugasemdin krefst að jafnaði skjótrar eftirfylgni.

ÚÁ = Sett á úrbótaáætlun:
*Þegar athugasemd sem er **fyrir á skýrslu** og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“ , auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.*

4. Byggingar og búnaður

4.22. Meindýr / smitvarnir

Tilvísun: 1. kafli A hluti I. viðauka og 2. kafli III. viðauka reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010) og 47.gr. Efnalaga nr.61/2013.

4.22.1. Meindýr / smitvarnir

Eru meindýravarnir viðhafðar til að fyrirbyggja að meindýr komist í fóður?

- Kannið hvort gildrur og/eða eitur sé á staðnum.
- Kannið hvort megi sjá ummerki um meindýr (t.d. mýs, rottur, fugla eða skordýr) í fóðri.
- Ef eitur er notað, hefur viðkomandi hlotið þjálfun og leyfi til notkunar eiturs?
- Skoða staðfestingu þess efnis. Kanna samning við meindýraeyði eða kvittun (láta senda eftirlitinu eftir á ef kvittun/samningur er ekki á staðnum).
- Eitur má ekki nota í sama rými og fóður er geymt t.d. í hlöðum eða fóðurgeymslum.

4.23. Þrif

Tilvísun: 1. kafli A-hluta I. viðauka, og 2. kafli III. viðauka reglugerðar nr.183/2005/EB (107/2010).

4.23.1. Verklag þrifa

Umráðamaður skal halda hreinni aðstöðu, búnaði, ílátum, grindum og farartækjum, sem eru notuð til að framleiða, tilreiða, flokka, pakka, geyma og flytja fóður og sótthreinsa á viðeigandi hátt að lokinni hreinsun ef nauðsyn krefur.
Kannið hvort umgengni í fóðurgeymslum sé ásættanleg. Þar skal ekki geyma efni eða tæki sem geta valdið mengun fóðurs. Fóður má ekki geyma í óviðeigandi rými, dæmi um slíkt eru salerni, hreinsiefnageymsla, verkfærageymsla og verkstæði. Eru fóðurgeymslur yfirbyggðar og heilar?
Er moð og aðrar fóðurrestar fjarlægðar jafnóðum?

4.26. Aukaafurðir úr dýrum, úrgangur og/eða mengandi efni

Tilvísun: I. Viðauki reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010), 21. gr. reglugerðar nr.1069/2009/EB og VIII. Viðauki reglugerðar nr. 142/2011/EB.

4.26.1. Verklag við aukaafurðir úr dýrum (ABP), úrgang og/eða mengandi efni

Umráðamaður skal geyma og meðhöndla úrgang, spilliefni og hættuleg efni (t.d. olíur, rafgeyma og hreinsiefni) á aðskilinn og öruggan hátt þannig að ekki hljótist mengun af.

- Er aðstaða til förgunar úrgangs fullnægjandi (t.d spilliefni, hræ, o.s.frv.)?
- Kannið hvort úrgangi og dýrahræjum er fargað reglulega og hvernig því er háttað, t.d. hvaða fyrirtæki sér um að fjarlægja úrgang.

5. Vörumeðferð

5.24. Umbúðir og beit

Tilvísun: A- og B-hluti I. viðauka, og 1. og 2. lið III. viðauki í reglugerð nr. 183/2005/EB (107/2010), og 6. gr. reglugerðar nr. 647/2017 (EB 1069/2009).

5.24.1. Verklag við umbúðir og beit

Umráðamaður skal tryggja að efni, sem notað er í umbúðir, valdi ekki hættulegri mengun fóðurs.
Ef umbúðir (sekkir) eru endurnýttar, eru þær þá þrifnar á fullnægjandi hátt? Endurnýting umbúða er að öllu jöfnu ekki leyfð en sé smithætta frá umbúðum í lágmarki gerir Matvælastofnun ekki athugasemdir við til dæmis að notaðir séu stórsekkir undan hveiti, sykri og öðrum matvælum undir súrsað eða þurrkað korn.

Nýting bithaga og ræktarlands til beitar skal háttað þannig að mengun matvæla úr dýraríkinu vegna eðlis-, líf- eða efnafræðilegrar hættu sé haldið í lágmarki.
Kanna skal hve langur tími líður frá áburðardreifingu og fram að beit. Er skráð hvað er borið á og hvar? Taka þarf mið af veðráttu og tegund húsdýraáburðar. Beita sjónmati, augljós smithætta/mengun.

Sérstaklega skal athugað hvort molta eða kjötmjöl sé notað, en sé þessi áburður notaður þarf að fara eftir 6. gr. reglugerðar nr. 674/2017 (bera þessi efni á fyrir 1. nóv. og beita eftir 1. apríl árið eftir).

5.24.2. Aðskilnaður í geymslu og meðferð fóðurs

Kanna skal hvort heybaggar séu heilir og geymdir við fullnægjandi skilyrði og varðir fyrir ágangi dýra (fugla, húsdýra og nagdýra). Plast utan um heybagga þarf að haldast heilt og útistæður skulu geymdar á þurrum og hreinum stað.

5.24.3. Skráningar á notkun plöntuvarnarefna og sæfiefna

Umráðamaður bús skal halda skrár um alla notkun plöntuvarnarefna og sæfiefna. Fara skal eftir leiðbeiningum varðandi notkun plöntuvarnarefna og sæfiefna. Einnig skal skrá sölufyrirtæki, heiti efnis og notkun, þ.e. hve mikið var notað, hvar og á hvaða tíma

5.24.4. Skráningar á notkun sáðvöru

Umráðamaður bús skal halda skrá alla notkun sáðvöru á búi sínu. Hvaða fræ var keypt og notað, hvar það var notað og sölufyrirtæki fræsins.

6. Framleiðslustjórnun

6.21.Móttaka

Tilvísun: 1. kafli A- og B- hluta I. viðauka reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010).

6.21.1. Skráningar við móttöku

Umráðamaður bús skal halda skrár um uppruna og magn fóðurs sem keypt er inn ásamt ákvörðunarstað og magn fóðurs sem er selt. Tryggja þannig rekjanleika fóðursins eitt skref í hvora átt.

Skoðið hvaðan býlið kaupir fóður. Eru birgjar býlisins skráðir eða samþykktir? Er til skrá yfir hvaðan og hversu mikið er keypt af fóðri, t.d. heyi, byggi, fóðurbæti o.s.frv.? Er til skrá yfir hvert og hversu mikið er afhent af fóðri? Skoða skrár. Athuga sérstaklega hvort býlið kaupir óvanalegt fóður og hvaðan slíkt fóður kemur, t.d. saltaðar fiskafurðir, brauð, ávexti, grænmeti og fleira af slíku tagi og hvort kjötafurðir kunna að leynast í fóðrinu.

Er aðkeypt fóður merkt? Skoða merkimiða, er nafn fóðurs, framleiðanda, magn og innihaldslýsing á miðanum?

III. Þáttur - Hollustuhættir

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Hollustuhættir

Lög nr.**93/1995** um matvæli og lög nr. **96/1997** um slátrun og sláturafurðir eru lögð til grundvallar í III. þætti eftirlitshandbókarinnar.

- Reglugerð nr. **103/2010** um gildistöku reglugerðar EB nr. 852/2004 um hollustuhætti er varða matvæli, I. viðauki A-hluti, fjallar um almenn ákvæði um hollustuhætti við frumframleiðslu og tengda starfsemi.
- Reglugerð nr.**916/2012** um merkingar búfjár.
- Reglugerð nr. **539/2000** um heimildir dýralækna til að ávísa lyfjum.
- Reglugerð nr. **1266/2017** um lyfjaávísanir og afhendingu lyfja.
- Reglugerð nr. **30/2012** um eftirlit með efnaleifum í afurðum dýra.
- Reglugerð nr. **969/2011** um gildistöku reglugerðar EB nr. 911/2004 um framkvæmd reglugerðar EB nr. 1760/2000 að því er varðar eyrnamerki, vegabréf og jarðabækur.
- Reglugerð nr. **303/2012** um rafræna skráningu dýralækna á dýrasjúkdómum og lyfjameðhöndlun.
- Reglugerð nr. **536/2001** um neysluvatn.

1.3. Mat á athugasemdum við skoðunaratriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = <u>Lagfært á staðnum:</u>
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem hægt er að <u>lagfæra</u> á meðan skoðun fer fram eða tilvikið það lítilfjörlegt að það verður augljóslega lagfært strax að lokinni skoðun.

F = <u>Frávik</u>:
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með óbeinum hætti getur leitt til framleiðslu óöruggra matvæla, en það eru matvæli sem eru álitin heilsuspillandi og / eða óhæf til neyslu.
Úrbætur verða metnar í næstu reglubundinni skoðun eða að loknu næsta áætlaða vinnslu- og viðgerðarstoppi. Athugasemdin leiðir að öllu jöfnu ekki til sérstakrar eftirfylgni.

A = <u>Alvarlegt frávik</u>:
Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem víkur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með beinum hætti getur leitt til framleiðslu matvæla sem eru álitin heilsuspillandi.
Úrbótum skal ljúka innan 7 virka daga,en ef athugasemdin gefur tilefni til, er gripið til þvingunarúrræða strax,samkvæmt VLY-051. Athugasemdin krefst að jafnaði skjótrar eftirfylgni.

ÚÁ = <u>Sett á úrbótaáætlun</u>:
*Þegar athugasemd sem er **fyrir á skýrslu** og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“ , auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.*

4. Byggingar og búnaður

4.32 Umhverfi

Tilvísun: A-hluti I. viðauki reglugerðar nr. 852/2004/EB (103/2010), 1. kafli IX. þáttur, III. viðauki reglugerðar nr. 853/2004/EB (104/2010).

4.32.1 Umhverfi útihúsa

Hesthús og umhverfi þeirra skal vera þrifalegt og laust við slysahættur. Frágangur haughúss/taðgeymslu sé fullnægjandi.

5. Vörumeðferð

Tilvísun: A-hluti I. viðauka reglugerðar nr. 852/2004/EB (103/2010), reglugerð nr. 1266/2017, reglugerð nr. 539/2000 og 13. gr. reglugerðar nr. 916/2012.

5.33.1. Sjúkdóma- og lyfjaskráning

Umráðamaður ber ábyrgð á því að sjúkdóma- og lyfjaskráningar séu gerðar. Umráðamaður verður að vita og hafa skráðan afurðanýtingafrest skv. upplýsingum frá dýralækni fyrir öll lyf sem hann og/eða dýralæknir gefur. Dýralæknar skrá sjúkdómsgreiningu, lyfjanotkun og lyfjaafhendingu í miðlæga gagnagrunninn Heilsu (bufjarheilsa.is) og flytjast þær skráningar sjálfkrafa í World Feng. Umráðamaður uppfyllir skyldur sínar með því að fylgjast með að skráningar dýralæknis skili sér í World Feng og með því að skrá eigin lyfjanotkun.

Umráðamanni ber að skrá sjúkdóma og lyfjanotkun, á pappír (heilsukort) eða á annan sambærilegan hátt, og skal eftirfarandi koma fram:

- Dagsetning, hvenær lyfið er notað.
- Númer á gripnum.
- Hvaða lyf er notað.
- Hvernig á að nota lyfið (í æð, vöðva, kjaft m.m.).
- Bann við afurðanýtingu á mjólk og kjöti.
- Sjúkdómsgreining.

Á heimasíðu Matvælastofnunnar má sjá dæmi um heilsukort sem stofnunin samþykkir - sjá Lyfjaskráningar úr lyfjageymslu – Heilsukort fyrir búfé

- Eftirlitsmaður fylgist með hvort dýralyf séu notuð á réttan hátt og hvort afurðanýtingarfrestir séu skráðir og virtir. Hann fer yfir lyfja- og sjúkdómaskráningar og getur rakið dæmi.
- Eftirlitsmaður fylgist með hvort notuð séu lyf sem innihalda ólögleg efni sem bannað er að gefa dýrum sem gefa af sér afurðir til manneldis. Hann er vakandi fyrir notkun lyfja sem ekki eru markaðssett eða á undanþágu hér á landi (smygluð).

Dýralæknir sem notar eða afhendir undanþágulyf (óskráð eða mannalyf) ber ábyrgð á notkuninni og afurðanýtingarfresti. Þessar upplýsingar, notkunarleiðbeiningar og afurðanýtingarfrestur skulu koma fram á áritunarmiða lyfjanna.

Við brot á reglugerðum er varðar merkingar dýralæknis á afhentu lyfi og heimild dýralækna um ávísun á dýralyfi skal skrá á gátlista og upplýsa sérfræðing lyfjamála hjá Matvælastofnun. Ekki er um frávik á rekstraraðila að ræða. Finnist ólöglegt lyf ber eftirlitsmanni að leggja hald á það og skrá það við skoðunaratriðið, útrunnin lyf eða vanmerkt lyf teljast ekki til ólöglegra lyfja.

Ef útrunnin lyf finnast skal eftirlitsmaður hvetja bónda til að farga lyfinu rétt, t.d. skila til förgunar í apóteki.

7. Neytendavernd

7.31. Rekjanleiki

Tilvísun: Reglugerð nr. 916/2012.

7.31.1. Merking gripa

Öll hross 10 mánaða eða eldri skulu vera örmerkt.

7.31.2. Hjarðbók

Upprunaættbókin WorldFengur skal uppfærð reglulega þannig að hún gefi rétta mynd af hjörðinni. Umráðamaður ber alltaf ábyrgð á að hjarðbók (heimarétt í WF) sé rétt.

7.31.3. Úrbætur

Umráðamanni er skylt að framkvæma úrbætur innan tiltekins frests og laga þau atriði sem voru ekki í lagi við fyrri skoðanir. Viðhalds- / úrbótaáætlun sem inniheldur eðlilega tímafresti og er virk, telst vera jafngild því að úrbætur hafi verið gerðar.

- Undir þessum lið eru metnar þær úrbætur sem gerðar hafa verið.
- Ef skoðunaratriði, sem athugasemd var gerð við, hefur ekki verið lagfært við eftirfylgni eða næsta reglubundna eftirlit, skoðast það sem **alvarlegt frávik** á þeim tiltekna lið.

Mat á athugasemd:

> **Dómur í þessu skoðunaratriði er alltaf Alvarlegt frávik**. Þáttur - Aðbúnaður og umhirða hrossa / Smitvarnir

IV. Þáttur - Dýravelferð

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Lög nr.**55/2013** um velferð dýra og lög nr. **25/1993** um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim eru lögð til grundvallar í IV. þætti eftirlitshandbókarinnar auk reglugerðar nr.**910/2014** um velferð hrossa**.**

Við skoðun sérhvers skoðunaratriðis skal skrá allar athugasemdir. Mat á athugasemd sem kemur fram í hverju skoðunaratriði skal alltaf haft til viðmiðunar en er ekki tæmandi listi yfir þær aðstæður sem geta komið upp við eftirlit.

5.45. Mat á athugasemdum viðskoðunaratriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = Lagfært á staðnum *þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerða eru ekki uppfyllt og að úrbætur voru gerðar í viðurvist eftirlitsmanns eða svo smávægileg athugasemd að augljóst þykir að úrbætur verði gerðar strax að lokinni skoðun. Sé sama athugasemd til staðar við næstu skoðun verður hún metin sem „Frávik“.*

F=Frávik *er dómur sem þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerðar eru brotin, þó þannig að afleiðing brotsins hefur ekki haft eða mun ekki hafa alvarleg líkamleg og/eða andleg áhrif á dýrið.*

A=Alvarlegt frávik *er dómur sem þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerðar eru brotin, þannig að afleyðing brotsins hefur haft eða mun hafa alvarleg líkamleg og/eða andleg áhrif á dýrið, þó svo dýrið geti náð bata. Ef ekki er bætt úr mun vörslusviptingu beitt og hámark frestur til úrbóta er einn mánuður.*

ÚÁ = <u>Sett á úrbótaáætlun</u>:
Þegar athugasemd sem er ***fyrir á skýrslu*** *og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“ , auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.*

8. Dýrasjúkdómar

8.45. Smitvarnir

Tilvísun: 13. og 25. gr. laga nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, 29. gr. laga nr. 55/2013 um velferð dýra, 4. 6. og 12. gr. reglugerðar nr. 916/2012, 12. gr. reglugerðar nr. 910/2014, I. viðauki reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010) og reglugerð nr. 1069/2009/EB.

8.45.2. Smitgá á býli

Í hesthúsum skal vera aðstaða til þrifa á fótabúnaði og höndum eða viðeigandi hlífðarfatnaður. Í byggingar og innréttingar skal nota efni sem auðvelt er að þrífa og sótthreinsa. Óheimilt er að nota hvers konar hættuleg og heilsuspillandi efni í umhverfi hrossa.

8.45.3. Dýrahræ

Dýrahræ skal fjarlægja svo fljótt sem auðið er frá lifandi dýrum. Ganga skal þannig frá að smit frá hræinu geti ekki átt sér stað.

9. Dýravelferð

9.42. Byggingar

9.42.1. Slysahætta í hesthúsi

Innréttingar s.s. milligerði, hurðir, drykkjarker, stallar, raflagnir ofl. skulu þannig gerðar að þær valdi ekki slysahættu. Steypt gólf í stíum og básum skulu klædd gúmmímottum eða öðru mjúku efni. Bil undir milligerði í stíum skal ekki vera meira en 4 cm. Óheimilt er að setja rafstreng á innréttingar í hesthúsum.

9.42.2. Hönnun á rými - Geymsla á fóðurbæti/hættulegum efnum

Kjarnfóðri og hættulegum efnum skal komið fyrir í öruggri geymslu þar sem hross komast ekki að.

9.42.3. Samskipti hrossa

Ekki má halda hross ein og nauðsynlegt er að hross á húsi sjái önnur hross.

9.43. Búnaður

9.43.1. Lýsing

Á hesthúsum skulu vera gluggar sem tryggja að öll hross í húsinu njóti dagsbirtu. Önnur lýsing skal vera næg svo ávallt sé hægt að fylgjast með hrossunum.

9.43.2. Loftgæði og loftræsting

Loftræsting skal vera góð og koma skal í veg fyrir dragsúg í húsum. Loftskipti skulu vera nægileg til að magn skaðlegra lofttegunda sé að jafnaði innan viðurkenndra hættumarka sbr. b-lið viðauka II við reglugerð um velferð hrossa.

Hita- og rakastigi skal haldið jöfnu og innan þeirra marka sem tilgreind eru í b-lið viðauka II.

9.43.3. Neyðarrýming

Frágangur dyra og ganga skal vera þannig að fljótlegt sé að rýma hesthús í neyðartilvikum.

9.44. Aðbúnaður, umhirða og meðferð

9.44.1. Brynning

Allir gripir skulu hafa óhindrað aðgengi að hreinu drykkjarvatni og drykkjarker skulu hreinsuð reglulega. Gripir á útigangi skulu hafa gott aðgengi að hreinu vatni eða snjó. Óheimilt er að hafa hross án vatns lengur en sex klst. Folaldshryssur er óheimilt að hafa án vatns eða fóðurs lengur en tvær klst.

9.44.2. Hreyfigeta

Básа má einungis nota tímabundið og óheimilt er að hross sé bundið lengur en 5 daga samfellt, hvort heldur í stíu eða á bás.

9.44.3. Eftirlit með hrossum á húsi

Daglegt eftirlit skal hafa með hrossum sem haldin eru á húsi.

Mikilvægt er að sjúkir/slasaðir gripir fái rétta meðhöndlun/umönnun. Í þeim tilfellum sem eftirlitsaðili verður var við sjúka eða slasaða gripi skal spyrja til hvað aðgerða hafi verið gripið (kalla til dýralækni, aflífa dýrið eða sérstök umönnun).

9.44.4. Hreinleiki hrossa

Hreinlæti gripa og hreinlæti stía er alltaf skoðað í samhengi. Skoða hvort undirlag sé þurrt og hreint og hvort gripir hafa aðgengi að hreinu og þurru legusvæði.

9.44.5. Hófhirða

Hófar skulu hirtir eftir þörfum, sjónmat og nánari skoðun ef þörf krefur.

9.44.6. Stíur – rými

Stíur í hesthúsum skulu vera þannig að hross geti auðveldlega legið og snúið sér innan þeirra. Þær skulu uppfylla kröfur um lágmarksstærðir sem fram koma í a-lið viðauka II við reglugerð um velferð hrossa. Folaldshryssur og fylfullar hryssur, á síðustu fjórum mánuðum meðgöngu, má einungis halda í stíum sem að lágmarki eru 8 fermetrar að flatarmáli og þar sem einstaklingsfóðrun er tryggð.

Skemmsta hlið stíu skal ekki vera styttri en 150 sm fyrir folöld og trippi, og ekki styttri en 180 sm fyrir hross þriggja vetra og eldri.

Tafla 1. Rými í stíum og básastærðir (lágmarksmál)

	m^2/grip
Hross, þriggja vetra og eldri	4,0m
Folöld og trippi, yngri en þriggja vetra	3,0m

Básar til tímabundinnar notkunar:	
Lengd	165 sm
Breidd	110 sm

9.44.7. Útivist

Hross á húsi skulu fá hreyfingu eða aðra útivist að lágmarki í eina klukkustund á dag, nema sjúkdómar eða veður hamli. Hross skulu hafa aðgang að beit í a.m.k. tvo mánuði á tímabilinu 1. júní til 1. október.

9.44.8. Hljóðmengun

Kannið hvort hávaði er stöðugur og óþægilegur.

9.44.9. Holdafar

Fóður er metið með sjón og þefskyni. Fóður skal að magni, gæðum og efnainnihaldi fullnægja þörfum gripanna til vaxtar, viðhalds og notkunar. Allir gripir skulu vera vel fóðraðir. Hross skulu hafa aðgang að fóðri a.m.k. tvisvar á sólarhring og skal aðgangur að gróffóðri aldrei vera minni en sem svarar til 4 kg af þurru heyi, daglega, fyrir hvern hest. Forðast skal allar snöggar fóðurbreytingar og aðeins nota óskemmt fóður.

Hross skulu alla jafna ekki vera grennri en sem nemur reiðhestsholdum (holdastig 3). Horfa þarf til árstíma er þetta varðar þ.e. hross í tæpum holdum að hausti eða snemma árs er mun alvarlegra ástand en hross í tæpum holdum seint að vori. Að öðrum kosti skulu þau njóta hvíldar og/eða sérstakrar umhirðu, fóðrun tafarlaust bætt og aðgangur að góðu skjóli tryggður. Holdastig undir 2 telst til illrar meðferðar. Gera skal ráðstafanir til að hross verði ekki feitari en sem nemur holdastigi 4,5 en þó skal gæta að lágmarksfóðrun samkvæmt áður sögðu.

Við mat á holdafari hrossa skal farið eftir viðauka III við reglugerð um velferð hrossa um holdastigun. Að öðru leyti skal litið til hárafars og almenns heilbrigðis.

9.44.10. Húð og hárafar – innri og ytri óværa

Umráðamaður skal fylgjast með holdafari og heilbrigði hrossa í hans umsjá. Hann skal koma í veg fyrir að ormasmit nái að magnast upp. Hann skal tryggja að hross líði ekki fyrir vanhirðu svo sem með því að halda hrossum hreinum og verja þau ytri óværu.

9.44.11. Undirlag

Steypt gólf í stíum og básum skulu klædd gúmmímottum eða öðrum mjúku efni.

9.44.12. Gerði – rými – þrif - undirlag

Hvert hross sem haldið er á húsi skal hafa að lágmarki 20 fermetra rými í útigerði en þó má gerði við hesthús aldrei vera minna en 100 fermetrar og skemmsta hlið ekki styttri en 5 metrar. Undirlag í gerðum skal vera þannig að hross vilji og geti velt sér. Afrennsli skal vera gott þannig að ekki myndist svað í vætutíð og skipta skal um yfirborðslag eftir þörfum.

Hross sem haldin eru daglangt í gerðum eða öðrum beitarlausum hólfum þurfa sama rými og getið er í 1. mgr. og aðgang að vatni. Óheimilt er að nota gaddavír eða háspenntar rafgirðingar sem megin efni í gerði.

9.45. Útigangur

9.45.1. Skjól

Hross sem ganga úti skulu geta leitað skjóls fyrir veðri og vindum. Þar sem fullnægjandi náttúrulegt skjól er ekki fyrir hendi skulu hross hafa aðgang að manngerðum skjólveggjum sem mynda skjól úr helstu áttum. Hver skjólveggur skal að lágmarki vera 2 m. á hæð og svo langur að öll hross hjarðarinnar fái notið skjóls. Við eftirlit og mat á aðbúnaði hrossa á útigangi hrossaskjóla skal litið heildstætt á þá þætti sem hafa áhrif á velferð hjarðarinnar svo sem fóðurástand, landgæði, skjól og veðurfar á svæðinu.

9.45.2. Umhverfi – gjafasvæði/slysahætta

Koma skal í veg fyrir að undirlag vaðist upp þar sem hrossum er gefið utan dyra.

Girðingar skulu vera traustar og þannig gerðar að þær valdi ekki slysum. Forðast skal að nota ristarhlið á girðingar umhverfis hrossahólf eða þar sem umferð hrossa er mikil. Um hrossagirðingar fer að öðru leyti eftir ákvæðum reglugerðar nr. 748/2002 um girðingar.

9.45.3. Eftirlit með hrossum á útigangi

Vikulegt eftirlit, hið minnsta, skal hafa með hrossum sem ganga úti á beit eða gjöf. Undanþegin eru hross á afrétti á sprettutíma. Aukið eftirlit skal hafa með nýfæddum, sjúkum og slösuðum dýrum og hryssum nálægt köstun. Umráðamaður stóðhests skal hafa daglegt eftirlit með stóðhestagirðingu.

9.45.4. Fóðrun/beit og brynning

Skoða skal fóðrunaraðstöðu og fóðurástand gripa á útigangi. Við mat á aðbúnaði hrossa á útigangi skal litið heildstætt á þá þætti sem hafa áhrif á þá þætti sem hafa áhrif á velferð hjarðarinnar svo sem fóðurástand, landgæði, skjól og veðurfar á svæðinu.

Fóður skal að magni, gæðum og næringarinnihaldi fullnægja þörfum hrossa til vaxtar, viðhalds og notkunar. Hross skulu hafa aðgang að fóðri a.m.k. tvisvar á sólarhring og skal aðgangur að gróffóðri aldrei vera minni en sem svarar til 4 kg af þurru heyi, daglega, fyrir hvern hest. Hross skulu hafa aðgang að hreinu og ómenguðu drykkjarvatni eða snjó. Forðast skal allar snöggar fóðurbreytingar og aðeins

nota óskemmt fóður. Fóðrun skal hagað þannig að öll hross komist að fóðrinu samtímis. Hross á útigangi skulu hafa aðgang að beit nema snjóalög hamli.

9.45.5. Hófhirða

Kannið hófhirðu.

9.45.6. Holdafar

Skoða skal almennt holdafar hópsins (ekki undir 2,5 til 3,0), almennt heilbrigði og yfirbragð.

9.45.7. Húð og hárafar – innri óværa

Umráðamaður skal fylgjast með holdafari og heilbrigði hrossa í hans umsjá. Hann skal koma í veg fyrir að ormasmit nái að magnast upp. Hann skal tryggja að hross líði ekki fyrir vanhirðu svo sem með því að halda hrossum hreinum og verja þau ytri óværu.

9.45.8. Aðstaða til ytra eftirlits

Umráðamanni hrossa ber að tryggja gott aðgengi eftirlitsaðila að hrossum og þeim stöðum þar sem þau eru haldin. Þar sem hross eru á útigangi skal vera aðstaða til að reka þau í aðhald svo hægt sé að sinna eftirliti, umhirðu og meðferð.

9.45.9. Hópaskipting hrossa

Þar sem 40 hross eða fleiri eru fóðruð á útigangi skal flokka hrossin eftir fóðurþörfum og halda mismunandi hópum aðskildum. Fóðrun skal hagað þannig að öll hross í hverjum hópi komist að fóðrinu samtímis.

9.46. Notkun

Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Tæknivæddar þjálfunarstöðvar eru úttektarskyldar samkvæmt viðauka I í reglugerð 910/2014 um velferð hrossa. Ábyrgðarmaður tæknivæddrar þjálfunarstöðvar skal hafa tilkynnt Matvælastofnun um starfsemina. Tilkynningin skal sannreynd fyrir eftirlitið.

9.46.1. Aukið hreinlæti

Þar sem hross eru þjálfuð á vatnsbrettum eða í sundlaugum skal gæta sérstakra smitvarna. Hindra skal að sjúkdómsvaldandi bakteríur vaxi í vatni sem notað er við slíka þjálfun með grófhreinsun vatnsins og klórun eða annarri efnameðhöndlun.

9.46.2. Sérfræðiþekking

Þeir sem reka tæknivæddar þjálfunarstöðvar fyrir hross og/eða starfsmenn þeirra skulu geta sýnt fram á þekkingu á þjálfunarlífeðlisfræði hrossa eða sambærilega menntun. Endurhæfing hrossa vegna álagssjúkdóma eða annarra veikinda skal eingöngu eiga sér stað samkvæmt tilvísun frá dýralækni.

9.46.3. Aukið eftirlit

Stöðugt eftirlit skal vera með hestum sem þjálfaðir eru í hringekju, hlaupabrettum og öðrum tækjum á meðan á þeirri þjálfun stendur.

9.46.4. Skráning dagbókar

Á tæknivæddum þjálfunarstöðvum skal halda dagbók yfir smitvarnir auk þess að skrá hvaða hross eru þjálfuð og heilbrigði þeirra. Dagbókin skal vera aðgengileg eftirlitsaðilum í allt að tvö ár.

Hestaleigur og reiðskólar

Eftirlit með hestum sem notaðir eru á hestaleigum og reiðskólum skal fara fram á þeim árstíma sem starfsemin er í fullum gangi og þess gætt að meirihluti þeirra hesta sem tilheyra starfseminni séu á starfsstöðinni þegar eftirlitið á sér stað. Hestaleigur og reiðskólar eru úttektarskyld starfsemi samkvæmt viðauka I í reglugerð 910/2014 um velferð hrossa.

Ábyrgðarmaður hestaleigu eða reiðskóla skal hafa tilkynnt Matvælastofnun um starfsemina. Tilkynningin skal sannreynd fyrir eftirlitið.

9.46.5. Skráning dagbókar

Ábyrgðarmaður hestaleigu skal sjá til þess að haldin sé dagbók um notkun hrossanna þar sem fram kemur:

- Hvaða starfsmaður ber ábyrgð á velferð hrossanna á hverjum tíma
- Yfirlit yfir alla hesta sem notaðir eru í starfseminni (skráningarnúmer og örmerki)
- Dagleg notkun á hverjum hesti
- Yfirlit yfir notkun í hverjum mánuði og á ársgrundvelli
- Járningar
- Frávik (slys/veikindi)

9.46.6. Önnur eftirlitsatriði

- Álagseinkenni
- Járningar

9.80. Úrbætur

Tilvísun í 35. gr. og 44. gr. X. kafla í lögum nr. 55/2013 um velferð dýra.

9.80.1. Úrbætur

Ef ekki hefur verið gripið til úrbóta í kjölfar athugasemda eftirlitsaðila.

- Undir þessum lið eru metnar þær úrbætur sem gerðar eru undir viðkomandi eftirlitsstað.
- Ef athugasemd sem gerð hefur verið við skoðunaratriði í skoðun hefur ekki verið lagfært við eftirfylgni eða næsta reglubundna eftirlit, skoðast það sem **Alvarlegt frávik** undir þessum lið.